

АДЫГЭ

1923-рэ илъэсым
гъэтхалэм
кыщегъэжыгъэу
кыдэклы100
Голос
адыга

МАКЪ

№ 157 (22846)

2023-рэ илъэс

ГЪУБДЖ

ШЫШЪХЪЭИУМ и 29-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

6 +
тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU

тихытыу нэклубгъохэр

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Адыгэ шъуашэр
Москва шагъэшIуагъХэдзынхэр
къэблагъэх*Мэкъэтыныр зыщы-
кIощт мэфэ зыкIым
республикэм зыфегъэ-
хъазыры.*

Юныгъом и 10-м хэдзын кам-
панищымэ яклэуххэр зэфэхы-
сыжыштых: Юныгъом и 8-м
кыщыублагъэу и 10-м нэс Мые-
къуапэрэ Каменномостскэмрэ
ялыкIо кыулыкъухэм ядепутат-
хэр хадзыштых, джащ фэдэу
Мыекъопэ районим идепутат
ихэдзын тедзэхэри кIощтых.

«Шышъхъэлум и 30-м хэдзэкIо
комиссиехэр ялофшIэн фежъэ-
штых. Республикэм хэдзынхэм-
кIэ и Гупчэ комиссие тигусэу
лоф зыдатшIэрэр кытпыщылъ
хэдзынхэр хабзэр укъуагъэ мы-
хъоу, щынэгъончъэу регъэкIокIы-
гъэнхэр ары, тицIыфхэм яшIо-
игъоныгъэ гъэцэкIэгъэнымкIэ
ящыкIэгъэ амалхэр зэкIэ ядгъэ-
гъотышты», — кыIуагъ АР-м и
ЛIышъхъэу Къумпыл Мурат.

Ащ нэмыкIэу, Адыгеим ама-
къэ шатын алъэкIышты шъолпы-
рыкIэхэм къарыкIыгъэхэу тире-
публикэ щыпсэухэрэми. Юны-
гъом иапэрэ мафэхэм ахэм
апае зипалъэ къэмысыгъэ мэ-
къэтыныр зэхашъшты. Донецкэ
ыкIи Луганскэ Народнэ Рес-
публикэхэм, Запорожскэ ыкIи
Херсон хэкухэм яхэбзыхъухэ
кыулыкъухэм яхэдзын щыIэшт.
Ащ пае республикэм хэдзыплэ
чыIыпIитIу шагъэнэфэшт: калэу
Мыекъуапэрэ псэуплэу Яблос-
новскэмрэ.

«ЧыIыплэ зыгъэлорышIэжыным
икъулыкъухэм пшъэрылъ афэс-
шыгъэ мы лофшIэным ылъэны-
кIокIэ техникэ Iэпылэгъу дэгъу
аратынэу, къэбарыр икIоу
цIыфхэм алыгъэлэсыгъэнымкIэ
зэрищыкIагъэм тетэу лофшIэныр
зэхашъшты, АР-м хэдзынхэм-
кIэ и Гупчэ комиссие «или-
ние пльыр»: 8(8772)-59-30-35
кыызфагъэфедэнэу. Мы хэдзы-
плэ чыIыплэхэмкIэ комиссиехэм
ялэу тхылъ закъуи анаIэ ты-
рамыгъэтэу къагъанэ хуштыт.

ШъолпырыкIэхэм къарыкIы-
гъэхэу непэ Адыгеим исхэм
яфитыныгъэхэр кыызфагъэфе-
дэнхэм ыкIи мэхъанэшхо зилэ
хъугъэ-шIагъэм — Донецкэ
Народнэ Республикэм, Луганскэ
Народнэ Республикэм, Херсон
ыкIи Запорожскэ хэкухэм япар-
ламентхэм янароднэ депутатхэм
яхэдзын хэлэжъэнхэм иамал
икIоу кыызфагъэфедэнымкIэ
таделэн фэе», — кыIыгъэ-
щыгъэ Къумпыл Мурат.

Я XII-рэ Шъолпыр фестивалэу «Русское поле» зыфилорэр Москва имузей-заповедни-
кэу «Коломенское» зыцIэм блэкIыгъэ тхьамафэм щыкIуагъ. Ар зэрэхъугъэр Iэпэласэм
«Адыгэ макъэм» кысфилотагъ.

ТэхьутэмыкIое районим
щыщ дизайнерэу ХьокIо Руза-
нэ ишъуашэхэм яколлекция
хэушъафыкIыгъэ диплом ащ
кыщыфагъэшъошагъ.

Гъэмафэм Москва щыра-
гъэкIокIырэ фестиваль анахъ
шъхъалэхэм ыкIи инхэм ар
ащыт. Творческэ куп зэфэ-
шъафхэр, товархэр кыдэ-
зыгъэкIырэ хъызмэтшIаплэхэр,
Iэпэласэхэр, лъэпкъ шъуашэхэр
ыкIи шхыныгъохэр зышыхэрэр

фестивалым гъэ къэс зэфэшъх.
Къэралыгъом ицIыф лъэпкъ
зэмылIэужыгъохэм культурэ
хъалэмэтэу, гушъхъэ баиныгъэу,
тарихъ кIэнэу ахэлъхэм якъэ-
гъэлъэгъуаплэу ар мэхъу.

Мызыгъэгум фестивалым
Беларусь, Узбекистан, Урысы-
ем ишъолпыр 66-мэ къарыкIы-
гъэ нэбгырэ минрэ ныкIорэ
фэдиэ хэлэжыагъ. Адыгеир фе-
стивалым кыщызгъэлъэгъуа-
гъэхэр дизайнерэу ХьокIо Ру-

зан, Iэпэласэу Ольга Галата,
ТэхьутэмыкIое районим икъэ-
шъокIо купэу «Адыгэхэр». Лы-
кIо купым хэхъаштыр зыгъэ-
нэфагъэр АР-м лъэпкъ культу-
рэмкIэ и Гупчэ.

«Фестивалым изэхэщакIо-
хэр дахэу кытпэгъокIыгъэх.
«Адыгеим тыкъежэщтыгъ», —
ащ фэдэ гушIыгъэхэр кытпа-
гъохыгъ, — хигъэунэфыкIыгъ
Рузанэ. — Лъэшэу тигопагъ
уасэ кытфашIэу, талытэу

аналэ кызырэттетыгъэр. Зэрэ
Кавказ зыпштырэм, лъэпкъ
шъолпырхэмкIэ Адыгеир ары
нылэп кырагъэблэгъагъэр. Ар
хагъэунэфыкIыгъэ кытIуагъ.
Коломенскэ заповедникым чы-
плэшхо еубыты, ащ ипарк лъэ-
ныкIо зэфэшъафхэмкIэ зэте-
уыгъэу кыгъэлъэгъуаплэхэр
щэгъэуцугъагъэх. Лъэпкъ шъуа-
шэхэр, Iэпэщысэхэр, къашъохэр,

(ИкIэух я 2-рэ нэклуб. ит.)

Адыгэ шъуашэр Москва шагъэшлуагъ

шлэплэ 80 хэлэжыагъ. Илъэс 200 зыныбжь предприятиеу «Вологодское кружево» зыфилорэм джыри хызмэтшлэплитлу игъусэу сэ сишъуашэхэри ахэтэу хэушъхьафыкыгъэ дипломхэр кытатыгъэх. Ащ лъэшэу тилэтыгъ, такъыхэзгъэщыгъэхэм тафэраз!», — **elo Рузанэ**.

Адыгэ шъуашэм и Мафэу Юныгъом и 28-м Адыгеим шыхагъэунэфыкыштым Къоклопэм шыпсэурэ лъэпкхэм яискусствэклэ Къэралыгъо музейм и Темыр-Кавказ къутамэ Хъокло Рузанэ ишъуашэхэм якъэгъэлъэгъонэу шыклоштым лэпаласэм джы зыфегъэхъазыры.

Рузанэ гъусэу илэгъэ лэпаласэу Ольга Галата Шытхалэ шыщ, ау Шэуджэн районым икыутырэу Чернышевым культурымклэ и Унэ лэф шешлэ. Пхъэм хэшлыкыгъэ хъакъу-шыкхуэм сурэт тхыпхъэхэр атырелъхъэх, ильэситф хъугъэу клэлэцлыкхуэр ащ фегъасэх.

«Джыдэдэм культурэм и Унэу сызшылажьэрэр игъэклотыгъэу агъэцэклэжы, сабийхэм хытыумклэ зэпхыныгъэ адысилэу тидесэхэр зэхэтэцэх. Урыс лъэпк тхыпхъэр ары нахъыбэм згъэфедэщтыгъэр. Адыгэ тхыпхъэхэр зытесшыхъэгъэ пкыгъохэри фестивалым зыдэсцэ-гъагъэх, — **кыылотыгъэ Ольгэ**, — сшырэм ызыпланэм ар кыыхэсэгъафэ. Джы сшырэм ызыныкыо адыгэ тхыпхъэ сурэтыр теслхъанэу мурад сшыгъэ. Лъэпк культурэхэм нахъ зэлэблагъэ ташы. Мыщ фэдэ фестивалхэм цыф лъэпкхэр зэкъош зэфешых, тикъэралыгъо зэрэбаир тэлэгу».

Фестивалым икыэгъэлъэгъонхэр нэбгырэ мин 230-м фэдизмэ защагъэгъозагъ, лъэпк культурэ зэфэшхъафхэм якъэгъэлъэгъоплэ инэу ыкли хъалэмэтэу ар хъугъэ.

ТЭУ Замир.

(Иклэх).

шхыныгъохэр — шъхадж кыышырэм, кыгъэлъагъорэм еллытыгъэу чыплэ хэхыгъэ илагъ. Тэ тичыплэ зэреджагъэхэр «Модный ряд». Шышхыалум и 19-м, алэрэ мафэм шъуашэхэр кызытэгъэлъагъом, ащ лпыпытэу тыкложыным зытэдгъэпсыхъэгъагъ. Ау осэш купым иллыкло кытэклуали, кыкылъыклорэ мафэми кыгъэлъэгъоным тызэрэхагъэуцуагъэр кыытилуагъ. Шъуашэхэр къэзыгъэлъагъоштыгъэ пшъэшъэ къэшыуаклохэу тигъусагъэхэм хъаклэщым агъэзэжыгъэу шытыти, макъэ язгъэлугъ джыри кыгъэлъэгъон зэрэтилэщтыр. Мыщ фэдэ фестиваль инэу зэрэ Урысыеу илэлэсэхэр, итворческэ купхэр, ихызмэтшлэплэ

хэхыгъэхэр зыхэлажьэхэрэм тахэфэныр тэрклэ шъуашэу, гъэшлэгъонэу шытыгъ. Къэплъэгъуни, кыыщыбгъэлъэгъони шылагъ».

Рузанэ илъэс 16 хъугъэ шъуашэхэр зидырэр. 2007-рэ илъэсым, Мыекхъопэ къэралыгъо гуманитар-техническэ колледжыр кызыиухыгъэм щегъэжыгъэу исэнэхъат фэшыпкхъэу мэлэжэ. Фестиваль, кыгъэлъэгъон зэфэшхъафхэм ахэлажэ, клэлэцлыкхуэм апае мастер-классхэр зэхещэх. «Лъэпк шъуашэм ыкли лэпэчысэхэм яцех» зыфилорэ лэфтхъабзэу шольыр грантым ишлуагъэклэ Боджэкхъо Бэлэ зэхичагъэм хэлэжыагъ, ишъуашэхэр Дагыстан кыыцагъэлъэгъонэу хъугъэ.

«Фестивалым лэшлэгъэ бай-

хэр кыыцагъэлъэгъуагъэх, шольырхэм ялэпк шъуашэу шытлэгуагъэхэр тшлогъэшлэгъоныгъэх. лэпалэсэ шъхьафитхэмрэ хызмэтшлэплэ псаоу лажэхэрэмрэ зэрагъэпшагъэх. Сэ сае земышъогуи 8 фестивалым есхыплэгъагъ. Лыбзыу Аслъан имэкхъамэ клэтэу пшъашэхэм шъуашэхэр кыагъэлъэгъуагъ. Осэш купым хэтэу Диляра Садринар кыысэклуали, Москва кыышыдагъэклырэ журналхэм ащыц ыналэ кыызэрэтиридагъэр, къэклорэ илъэсми фестивалым тыкырагъэблэгъэнэу зэрэфаехэр кыытилуагъ. Ар гуапэ тшыхъугъ. Ау республикэм кыгъэклошт лыкхохэр зэригъэнафэрэр кыыхэзгъэщыгъ. «Шольыр шъошэ коллекция анахъ дэгъу» зыфилорэ едзыгъом дизайнер ыкли хызмэт-

Хъокло Рузанэ ишъуашэхэр.

Псым ытхъалэщтыгъэр кыгъэнэжыгъ

Хыкум приставхэм я Федеральнэ къулыкху и Гъэлорышланплэу Адыгэ Республикэм шылэм хыкумышлхэм ялофшлэн зэхэщэгъэным фэгъэзгъэ ихыкумышлэу Лыхэсэ Мурат хы Шлуцлэм хэхъэгъэ бзыльфыгъэу псым ытхъалэщтыгъэр кыгъэнэжыгъ.

Иунагъо игъусэу зигъэпсэ-фынэу хылушъом ар къэклогъагъ. Мы зеклуаклэм зымы игугъу ымышлыныгъэкли хъуныгъэ, ау кыгъэнэжыгъэм илахылхэм Гъэлорышланплэм ипачэхэм ацлэклэ рэзэныгъэ тхылэу кыагъэхыгъэр къалуклагъ.

Пчэдыжым жъэу Мурат иунагъо игъусэу къалэу Анапэ хылушъом шытэзеклухъэщтыгъ. Куо макъэу зэхихыгъэр кыыздилукы-

гъэ лъэныкъомклэ зэплъэм, хым цыф зэритхъалэрэр ылъэгъугъ. Егупшысэжыныу уахътэ илагъэп. Псынклэу псым хапкли бзыльфыгъэр кыгъэнэжыгъ. Нэужым нафэ кыызэрэхъужыгъэмклэ, бзыльфыгъэу зызыгъэпсклырэм фэщ кызыыхъэм, ащ фэдэ хъумэ узэрэзеклоштыр ышлэщтыгъэпти, псым ытхъалэу ригъэжыагъ.

Тилофшлэгъу зэдэгущылэгъу клэклэ зыдытелэм мары кыытилу-

гъэр: «Сэ сачыплэ хэт итыгъэми арэуштыу зеклоштыгъагъ. Сегупшысагъэп ащ фэдишэу, хэтрэ цыфи ар ипшъэрылэу сэлпытэ. Клэлэцлыкхуэми тэ тизеклуаклэклэ шысэ тафэхъун фае».

Хыкум приставхэм я Федеральнэ къулыкху и Гъэлорышланплэу Адыгэ Республикэм шылэм ипресс-къулыкху

**КІэлэегъаджэхэм
яшышъхьэІу зэІукІэгъу**

Хабзэ зэрэхьугъэу, гэсэныгъэм ильэпкь системэ хэхьоныгъэ егъэшлыгъэным фэгъэхьыгъэу клэлэгъаджэхэм яшыхьхьэлү зэлүклэгъу непэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние сыхьатыр 11-м щыклошт.

АР-м гэсэнýгýмрý шлý-
ныгýмрýклý и Министерст-
вэ loфтхýабзэм иклýщаклу.

Шышхъæлæу æлуклæгъум
ипæгъоклæу мы мазэм и
22-м къыщегъæжъагъæу и
28-м нэс тематическæ треки
6 республикæм цызæхашагъ.
лофтхъæбзæ 20-у зæхашагъм
спикер 30-рæ кълæгъæджæ
850-м ехъурæ ахэлæжъагъ.

Республикэм имуниципальнэ образованиехэм арыт гъэсэнэгъэ организациехэм шышъхьэлум и 21-м

кыщегъэжъагъэу гъэсэны-
гъэм хэхъоныгъэ егъэшлы-
гъэным епхыгъэ лфыгъо-
хэр щызэхэхэх.

Клэлээг аджэхэм яшы-
шхьэлү зэлүклэ УФ-м гээ-
сэныгээмклэ иминистрээ
Сергей Крацовым ипээб-
лэ гушылэклэ мы илээсым
кызылаахышт. 2023 — 2024-
рэ илээсыклэ еджэгүүм
шольырым гээсэныгээмклэ
исистемэ хэхөөныгээхэр
ышлынхэм епхыгээ лофы-
гөөхэм атегушылээштых.

Егъэджаклом ыкӀи гъэсаклом и Илъэс фэгъэхыгъэ юф-тхьабзэу зэхашэхэрэм атегушылэштх, кӀэлэцӀыкӀлхэм ыкӀи нӀбжьыкӀлхэм яурысые общественнэ-къэралыгъо движениеу «Движение первых» зыфилорэм хэхьоныгъэхэр ышӀынхэм, дзэпатриотическэ плуныгъэм епхыгъэ юфыгъохэм, еджэгъу сыхьатхэм ахэмыхьэрэ «Разговоры о важном» зыфилорэм ыкӀи нэмькӀхэм атегушылэштх.

Шынэгъончъэнхэм фэшI

Адэгэ Республикэм терроризмэм пэ-шлуклогэнымкIэ и Комиссие зэхэсыгъоу иIаггэм Иофыгъо шгъхьаIэу кыыщадгъыгъэхэм ащыщ шIэныгъэм и Мафэ ехьулIэу гъэсэн-гъэм инсэуальэхэр щынэгъончгъэу шы-тынхэм лъыплгъэгъэныр.

Гэсэнэгьэмрэ шэныгьэмрэкэ АР-м и Министертвэ ипашэ кызырлуагьэмклэ, еджэлпэмэ зэклэмэ категориехэр ыкы паспортхэр апылтых, шапхьэхэм адештэх. Евгений Лебедевым кыхыгьэщыг махьэ зыгьэлурэ кнопчэхэмрэкэ ыкы видео тэзыхырэ пкыгьохэмклэ зэклэ еджэпнэ 133-р ыкы клэлэщыкы ыгыпнэ 130-р зэрэзэтэгэпсыхыгьэхэр.

Еджапlэхэр кязыгыгьу-
нэрэ ухьумакloхэм ахагъ-
хьуагъ, гьучl пкьыгьохэр
кьыхэзыгьэщырэ приборхэр

ялэх, мафэ кьэс чыплэхэр
гъогогъу пчъагъэрэ къакл-
хьэх, къалпыхьэх. Еджанлэ
пэпчэ пшээдэклыжэ зыхьы-
рэ цыфыхэр ашыгъэнфа-
гъэх, ухьумэк'ло къулыкъу-
хэм, лэпылэгъу къулыкъу
зэфэшхьафхэм кыызэр-
джэстхэ шлык'эм шыгуа-
зэх, ишыклагъэ хьумэ, клэ-
лэеджак'лохэр псэуальэм
кыызэрэч'ашыжыыштхэр
ык'и шапхьэхэр зэк'лэм
ашлэ.

НыбжыкIэхэр терроризм хэшагэ мыхъунхэм фэгъэхыгъэ Iофыгъом шхъафэу зэхэсыгом шытегушыIагъэх. НыбжыкIэ IохэмкIэ АР-м и Комитет итхаматэу Максим Галушкиным кызэрэклигъэтхыгъэмкIэ, экстремизмэм ыкIи терроризмэм апэуцужыгъэнымкIэ шуагъэ къзытырэ Iофыгъоу агъэфедэрэр ныбжыкIэ форумхэр ары. БэмышIэу рагъэкIокыгъэ ныбжыкIэ слетэу «Фышт» зыфилорэр ащ фэдэ шысэу къэпхын плъэкIышт. Шольерым ипашэ икIэшаклоу ар зэхашэ, сэнауыгъэ зыхэлъ ныбжыкIэхэр Адыгеим ыкIи гъунэгъу шол

л̋ырхэм ащыпсэухэрэр
хэлажьэх.

Зэхэсыгьом икӀаухым
унэшьо заулэ аштагь. Ахэм
ащыц лофшӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
терпоризмэ пэшлуӀӀӀӀӀӀӀӀ
кӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
шӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
Комиссием кьа-
гьэнэфгьӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
унашӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
зэ-
рагьӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
цӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
ӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
пыпыӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
щыр. Джац фӀӀӀӀӀ
дӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
республи-
кызм ит псӀӀӀӀӀӀӀ
ӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
ӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
зӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
ӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
иамалхэм
ягьӀӀӀӀӀӀӀӀ
арамыгьӀӀӀӀ
ӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
ӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
ӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
лофшӀӀӀӀӀӀӀ
купи
зӀӀӀӀӀӀӀӀ
рахьӀӀӀӀӀӀ

Шыңгызхончэнымккэ федеральнэ кыулыккым и Гэ-лорышланлэу Адыгэ Республикэм шылэм ипашэу Михаил Кемеровым зэхэ-сыгхом хэлэжэрэмэ аналэ тырариггэздаг зэккэ хэбзэ кыулыккыхэр зэгусэхэу зэдэлэжынхэм мэханэ зэрилэм, унашьохэр пэшлорыгэшэу шыггэнхэмккэ зэупчыжынхэу зэрэщытым. Комиссием унашьоу ышлыггэхэм яггэцэккэн охтэ ггенэфаггэ пылэу, аркээсыфэ аггэцэккэнэу зэрэщытыр, АР-м и Лышьхэ-ежы ышьхыккэ ач зэрэпылпэрэр кыяхаггэшыг.

КЪЫЧІЭТІЫКІЫНХЭМ АХЭЛЭЖЬАГЪЭХ

Урысые loфтхьабзэу «Шлэжым ивахт-2023» зыфилорэм ильэс къэс Урысыем ишъольыр зэфэшъхьафхэм ялыхьокло нэбгырэ мин пчъагъэ хэлажъэ.

Адыгеим ихыкум при-
став шхьаӀэу Александр
Ихно пэцэныгъэ адызери-
хъээ тлофшӀэгъухэу Кон-
стантин Санжаревскэмрэ
Владислав Павловымрэ
кычыӀэтыкӀынхэм ахэлэ-
жыгэх.

Хэгъэгум ишъолъыр зэфэшъхьафхэм къарыкIыгъэ лъыхъуакIохэм тхьамэ-

фитлүм кыкклоц! Урысые
Федерацием и Плыхужьи
180-м ехыу кыагытыг, ахэр
Сталинград ишъхафиты-
ныгъэ икыэухумэн хэлэ-
жыэгъагъэх. Ащ нэмыклэу
Дзэ Плыжым идзэклогхэм
яунэ пкыгыгохэм ащыщ-
эр кыагытыгъэх.

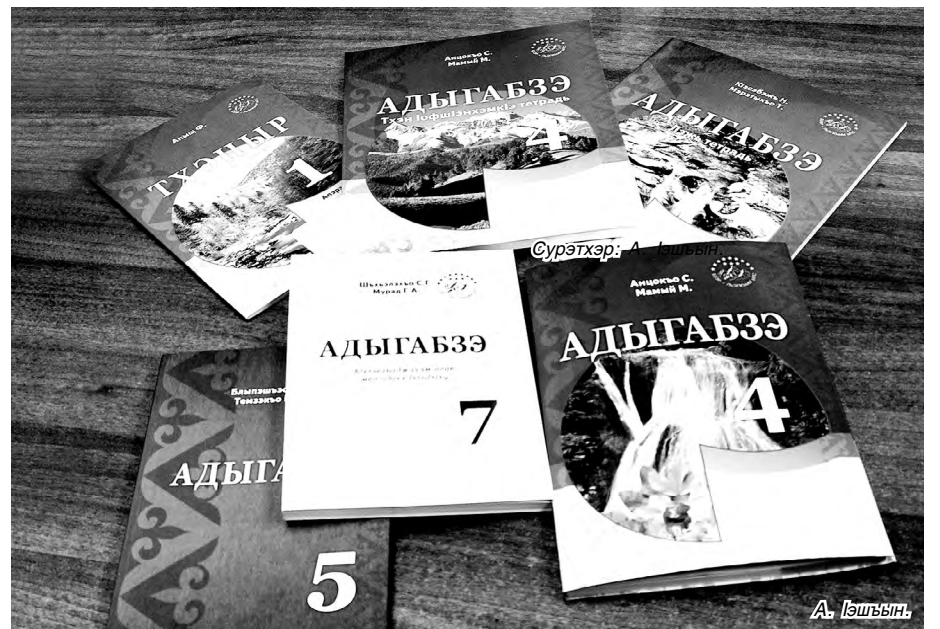
«Мэмай Іуашъхьэр» зы-
филорэ мемориалым шы-

шхъэлум и 23-м юфтхъабзэр шаухыг, советскэ дзэк'олэхэм яхьадэ кьупшхэхэр, яфэшшошэ юфтхъабзэхэр зэк'э агъэцак'эхэзэ, ч'ым рагъэк'ужьыгъэх.

**Хьыкум приставхэм
я Федеральнэ къулыкъу
и Гъэlorышlапlэу
Адэгэ Республикэм
щылэм ипресс-къулыкъу**

АдыгабзэмкІэ
тхылыкІэхэр
кыыдагъэкІыгъэх

Адигабзэр ныдэльфыбзэу зэзыгашлэхэрэм апае
Юныгьом и 1-м ехуулэу тхылыклэхэр республи-
кэм кыыщыдагъэкыгъэх.

Адыгабзэм изэгъэ-
шэнкIэ, икьэухумэнкIэ
АР-м шлэнгыэмрэ гъэ-
сэныгъэмрэкIэ и Мини-
стерствэ Iофышхо зэ-
шIуехы. Ащ иIофышIэу
Мамый Марыет гуцыIэ-
гъу тыфэхъугъ.

— Адыгабээр ныдэ-
льфыбзэу зэгэшлэгэ-
нымклэ программэу
тилэр зэкэл 2020-рэ
илъэсым кыщегъэжа-
гъэу федеральнэ къэра-
лыгьо гъэсэныгъэ ша-
пхэхэм яреестрэ хэд-
гъэхыагъэх, — **elo Ma-
рыет.** — Ахэр а 1-рэ
классым кыщегъэжа-
гъэу я 11-м нэс адыга-
бзэмклэ ыкы литера-
турэмклэ программэх.
Мы илъэс дэдэм я 10
— 11-рэ классхэм апае
тхылъыр «федеральный
перечень учебников»
зыфирорэм хэдгъэхыагъ.
Шлэныгъэлэхъэу Быр-
сыр Батырбый, Клэсэ-
бэжъ Нэфсэт, шлэны-
гъэлэхъэу ыкы клэлэ-
егъаджэу Шумэн Замир
ар атыгъ.

Мнэ программэхэм ялгытыгъэу 2021-рэ илгъэм адыгабзмэрэ адыгэ литературэмрэклэ тхылгъэм ятхын едгэ-жыгъагъ. Ар юфыгъо псынклагъэп, сыда плэмэ зы классым зы тхылгъэп ищыклагъэр. Тхылгъэм игъусэн фаех электрон-нэ тхылгъэр, клэлэгъа-джэм пае методическэ [эп]лэгъур. Литературэ

пштэмэ, хрестоматиер
кыхыхэ, егъэджэн по-
собиери кыгун фае.
Ублэллэ еджаплэхэм
ящыклагээр нахыб,
тхылхэм прописьхэр,
лоф зэрашлэрэ тетрадь-

хэр аклыгунхэ фæе. Зы тхылъым ычлывлэклэ тхылъищ-тфы авторхэм атхынэу къеклы. Ащ «егъэджэн-методическэ комплексклэ» теджэ. Клуачлэкли, уахътэкли, ахъцэ лофымкли пэлухвгъэр маклэп. Къэлэгъэн фæе, джырэ нэс тхылъу тызэреджэщтыгъэхэр егъэджэн пособиеклэ клоштыгъэх, тхылъыцлэ ялэным пае джащ фэдиз лофышхо зэшлохыгъэ хьугъэ.

2021-рэ ильэсым АР-м гэсэныгэмрэ шлэныгэмрэлэ и Министрствэ сэнэхьатхэм зыщахагьэхьорэ Адыгэ республикэ институтыр игьусэу «Фонд сохранения и изучения родных языков народов Российской Федерации» зыфилорэ зэнэкьокьум хэлажьэхэ, проектитүклэ теклоныгьэ кьыдахыгь. Урысыем игурыт еджаплэхэм апаа тхылхэр тхыгьэнымклэ ахьщэ зыпыль Проектхэу ахэр щытыгьэх, зерифэшьяушэу кьаагьэшшошгьэ ахьчэр агьэфедагь. Ильэсыклэ еджэгьум адыгабзэр ньдэлъфыбзэу зыгьэфедэхэрэм аужырэ шапхьэхэм адистэрэ тхылхэр клэу аратыштых, клэлэеджаклохэм адыгабзэр ашлогьэшлэгьонэу зерагьэшлэнымклэ ахэр лэрыфэгьуштых.

— Апэрэ классым кыщегэжыагэу ябгьонэрэ классым нэс апае тхылхэр тхыгэнхэм пае сомэ миллиони 8 кытфагэшьшошагь, а ахьэсмкэ мы юфыгьо-

шхор зэшлотхыгь. Гъэрекло адыгабзэр ныдэльфыбзэу зэрагъэшлэнымкӀэ титхылъхэр федеральнэ перечнем хэ-хьагъэх. Джы зэрэхьуэрэмкӀэ, а 1-рэ классым щегъэжьагъэу я 11-рэ классым нэс апае тхылъхэр бзэмкӀэ федеральнэ перечнем хэ-тых. Джы мары илбэсыкӀэ еджэгъум ехьулӀэу тхылъыкӀэхэр алӀкӀэтэ-гъахьэх. Мы тхылъхэр кыдэдгъэкӀынхэм ыпӀэ-кӀэ республикэм имуниципалитетхэм арыт еджапӀэ пӀпчӀ тхылъ пчъагъэу ищыкӀэгъэ-щтымкӀэ тяупчӀыгь. А пчъагъэр ары кыдэд-гъэкӀырэр. Сомэ милли-они 10-м еху тефагь,
— **elo тигушылӀэгъу.**

2022-рэ ильэсым адыгэ литературэмкIэ тхылъхэм ятхыни республикэм шызэхашагъ. Ахэри федеральнэ перечнем хэгъэхъэгэнхэм ыуж итых. Урысые Федерацием гъэсэныгъэмкIэ и Министерствэ агъэхыгыгъэх. ШIэныгъэ-методическэ комисси-ем ыштэнхэу шэгугых.

АР-м гъэсэныгъэмрэ IэныгъэмрэкIэ и Министерствэ, гуманитар ушэтынхэмкIэ Адыгэ республикэ институтым ишIэныгъэлэжьхэр, сэнэхъатхэм зышахагъэхорэ Адыгэ республикэ институтым, Адыгэ къэралыгъо университетым илофышIэхэр, адыгабзэмкIэ кIэлэзгъэджэ пэрытхэр тхылъхэм ятхын дIэлэжьагъэх.

ДЕЛЭКЪО Анет.

Адыгэ кьуае имэфэкI

Адыгэ кьуае имэфестивалэу ильэс пшыкытIу хьугьэу зэхашэрэр Iоныгъо мазэм и 16 — 17-м шыIэшт. Хабзэ зэрэхьугьэу, кьушхьэтхэу Унэ-Коз пэлулэшьогъэ Дахьо гъэхьунэм ар шыкIошт.

АР-м и Лышхьэу Кьумпыл Мурат Адыгеим ибренд шхьалэу адыгэ кьуае идэгьугъэ, илэшугъэ, шогъабэу хэлыр республикэм исхэм ямызакъоу, Урысыем инэмыкI чыплэхэм ащыпсэхэрэри шызыгъэ-гъозэхэрэ Iофтхьабзэм ипрограммэ имызакъоу, мэфэкIыр чынэгъончъэу зэрэклоштым, автомобильхэм яуцуплэхэр зэрэгъэ-псыгъэштхэм анэсыжъэу, хэзыгъэ имылэу зэкIэмэ

аналэ атырагъэтынэу ащ фэгъэзагъэхэм пшъэрылъ кьафишлыгъ.

АР-м мэкъумэщ хьызмэтымкIэ и Министерствэ кьызэрэщалагъэмкIэ, Iофтхьабзэ гъэшлэгъонхэмкIэ а мэфитIур байшт. Къоешхэм ялэпэлэсэнэгъэ кьагъэлэгъошт. Ахэм кьашыгъэм идэгьугъэ хьакIэхэм аулпэкIушт. Джащ фэдэу Адыгеим ишхыныгъо Iэшлэхэр — кьуаер, шьоур, шаир, мыIэрысэр, нэмыкIхэр зыдащэжынынхэ

амал ялэшт. Ащ пае шаплэхэр кьызэлэуахыштых.

Ахэм анэмыкIу, лъэпкь нэшанэ иIэу пкыгъо зэфэшхьафхэм ахэшлыкIыгъэ Iэпэщысэхэм якъэгъэлэгъон а чыплэ дэдэм шыкIошт, пцэрыхьаным фэкьулайхэм мастер-классхэр кьагъэлэгъоштых. Концертхэр, зэнэкьокъу зэфэшхьафхэр программэм кьыдыхэлъытагъэх. МэфэкI джэгукIэ ыкIи мэшлоустхьукIэ фестивалыр аухышт.

Мыгъэ муниципальнэ образованиехэмрэ адыгэ кьуаер кьыдэзыгъэкIырэ хьызмэтшIэпIихэу республикэм итхэмрэ кьагъэхьазырырэ «шагухэм» арагъэубытырэ чыплэхэр нахь ин ашыгъэх. Ахэр анахь кьахэщынхэм, цыфхэр якIоллэнхэмкIэ нахь Iэрыфэгъоу шытынхэм мэхьанэ зэрIэм АР-м и Лышхьэ зэхэщаклохэм аналэ тыраригъэ-дзагъ.

Щэм хэшлыкIыгъэ гъомылапхьэхэр кьыдэзыгъэкIырэ хьызмэтшIэпIэхэм щэтырэхэр агъэуцштых. Шаплэхэр хэушхьафыкIыгъэу гъэпсыгъэштых, кIэлэцыкIухэм апае джэгуплэхэр, мэфэкIым хэлажэхэрэм ар агу къэзыгъэкIыжышты сурэт дахэхэр зыщытырахын алъэкIышт чыплэхэр кьыдэлъытэгъэ-штых, сценэм концертхэр шыкIоштых.

Фестивалым «шагу» анахь дэгъоу лъэпкь нэшанэхэр кьызхэщыгъэр, адыгэ кьое анахь Iэшлур, ар зыхэлъ адыгэ шхын ыкIи нэмыкI гъомылэу ашыгъэхэм анахь дэгъур кьыщыхахыштых.

Iофтхьабзэм кьемы-кIоллэшугъэхэми алъэгъуным фэшI ар зэрэ-кIорэр занкIэу социальнэ хьытыум кьыщагъэлэгъошт.

ХЬУТ Нэфсэт.

Лъэпкь олимпиадэр Адыгем шыкIошт

«Экономикэм и Апшъэрэ еджапI» зыфилорэ ушэтэкIо университетым я 9 — 11-рэ классхэм ащеджэхэрэм апае зэхышэрэ Лъэпкь олимпиадэу DANO изы едзыгъо Адыгэ кьэралыгъо университетым Iоныгъом и 16-м шыублагъэу и 17-м нэс шыкIошт.

«Олимпиадэу DANO и Хакатон» зыфилорэр зэфэхьысыжы игъэкIотыгъэхэр кьызхэкIырэ ушэтын пшыныш, зэнэкьокъум иятIонэрэ едзыгъо ухэу-цоныр ары. Мыщ фэдэ олимпиадэ едзыгъохэр мыгъэ Екатеринбург, Санкт-Петербург ыкIи Нижний Новгород ащыкIуагъэх. Джы Мыекъуапэ чэзыур кьынэсыгъ. Ушэ-тынм кIэлэеджэкIуи 100 хэлэжыэшт. Хьысапыр дэгъоу зышIэхэрэр, зэфэхьысыжыхэр зышIышъу-хэрэр ыпкIэ хэмылэу хэлэжыэшшыхыштых. Олимпиадэм хэлажэ зышIо-гъохэм Iоныгъом и 4-м кьыщыублагъэу сайтэу dano.hse.ru зыщарагъэт-хын алъэкIышт.

ХэгъэунэфыкIыгъэн фае, олимпиадэу DANO и Ха-катон ятIонэрэу Адыгэ кьэралыгъо университетым шызэхашэ. ГъэрекIо ащ Адыгеим, Краснодар кра-им, Ростов хэкум якIэлэ-еджэкIо 110-рэ хэлэжыагъ.

«Адыгэ кьэралыгъо университетыр экономи-

кэм и Апшъэрэ еджапIэ дэлажэ, лъэпкь олимпиадэм изэхэщанкIэ Iэ-пылэгъу фэхьу. Пшъэрылъ шхьалэу мы Iофтхьабзэм иIэр зэфэхьысыжы сэнау-цыгъэ зыхэлъ кIэлэеджа-кIохэр кьыхэгъэщынхэр, сэнахьат кьыхэнынымкIэ ныбжыкIэхэм Iэпылэгъу афэхьугъэныр ары. Про-граммэу «Приоритет 2030-рэ» зыфилорэм диштэу университетым ышIышт хэхьоныгъэхэм кьыдалы-тэ информационнэ техно-логиехэр кьыщыIэтыгъэн-хэр. Хакатоным хэлэжыэрэ кIэлэеджакIохэр нэужым тиуниверситет кьычIэхьа-жынынхэ, апшъэрэ гъэсэ-ныгъэ щагъотыным ты-щэгъугъы», — хигъэунэ-фыкIыгъ Адыгэ кьэралыгъо университетым ихэхыгъэ программэхэм адэлэжыэрэ департамен-тым ипашэу Виктория Бучацкаям.

Хакатоным текIоны-гъэ кьыщыдэзыыхэрэм Лъэпкь олимпиадэу DANO иятIонэрэ едзыгъо хэхьан-хэу амал кьаратышт.

Иэпылэгъум шыкIэхэрэп

Адыгеим зыналэ тет Херсон хэкум и Геническэ рай-он партиеу «Единэ Россием» ишьолыр кьутамэ игъу-сэу Урысыем и Президентэу Владимир Путиным кьыгъэнэфэгъэ пшъэрылъхэм язэшлохын шьолырыкIэм шызэшлохыгъэным дэлажэ.

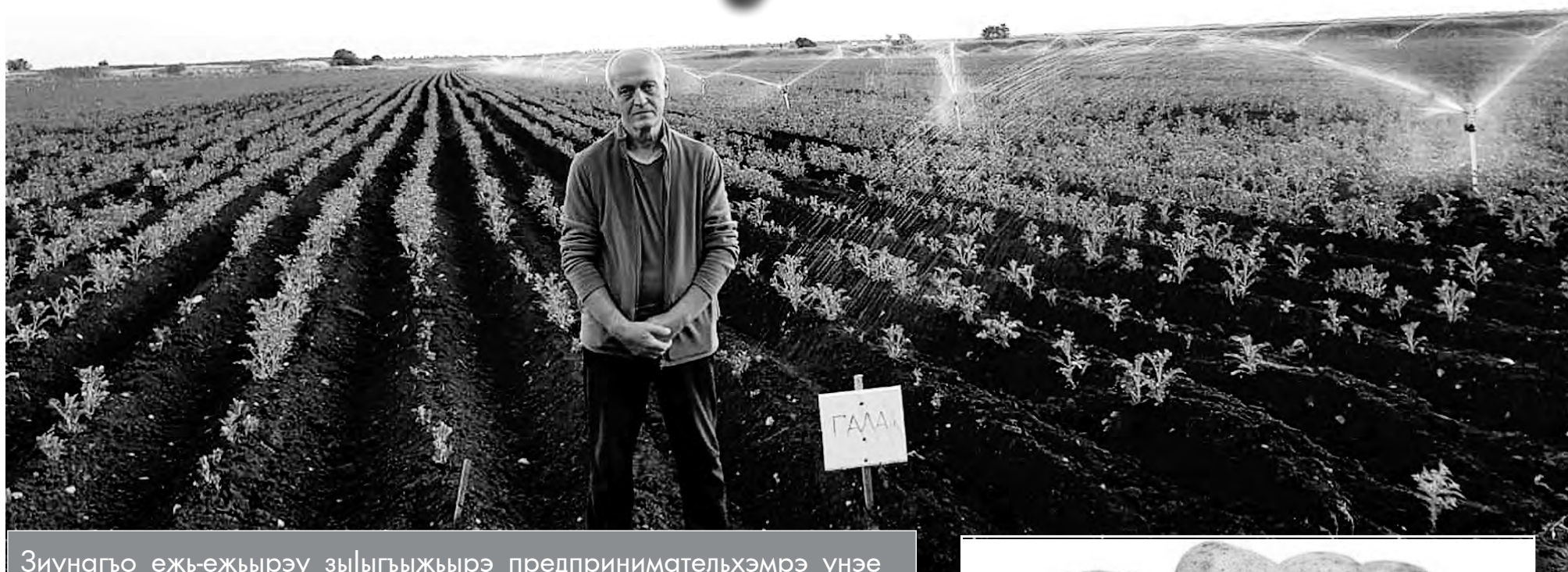
Нэклубгъом ит сурэтхэр: зэлухыгъэ кьэбарлыгъэIэс амалхэр.

Социальнэ, транспорт, инженер кьэклиуапIэхэр шызэтэгъэпсыхьэгъэнхэм, цыфхэмкIэ анахь мэхьанэ зилэ Iофтхьабзэхэр шызэшлохыгъэнхэм игъэ-кIотыгъэу Iоф дашIэ. Джащ фэдэу лъэныкьуабэкIэ кьэралыгъо фэлэ-фашIэхэр зыгъэцэкIэрэ Гупчэ шышхьэлым ыкIэм кьы-щызэлэуахынэу загъэхьа-зыры. Гупчэм пэлулэ чы-плэр агъэкабзэ, электро-энергием кьырацалIэ.

Iоныгъом иI-м ехьулэу еджапIэхэм ащыщ игъэ-кIотыгъэу агъэцэкIэжыгъ. Джыри еджэпIитIумэ спорт джэгуплэхэр афызэтыра-гъэпсыхьагъэх. Псауны-гъэр зыщагъэпытэшт физ-культурнэ комплекситIу агъэуцугъ.

Геническэ районым щыпсэхэрэм сьд фэдэ-рэ лъэныкьокIи Iэпылэгъу афэхьугъэным ыльэны-кьокIэ IофшIэнышхо шы-зэшлуахы. Цыфхэм ящы-лэкIэ-псэукIэ мыщ шызэ-теуцожыгъэным пае республикэм кьытефэрэ пшъэрылъхэм ягъэцэкIэн ыналэ тет. «Мы охтэ мы-псынIэм цыфэу Iэпылэгъу зыщыкIагъэхэм ар ядгъэ-гъотыным тишьыпкъэу тыпыл», — хигъэунэфы-кыгъ АР-м и Лышхьэу Кьумпыл Мурат.

Илъэсым — гъогогъуитло

Сиунагъо еж-ежырэу зылыгыжырэ предпринимательхэмрэ унэе хъызмэт зэхэзыщагъэхэмрэ япчыагъэ гъэ къэс кыхэхъо. Иофэу кыхахыгъэм зыщыхэгъозэхэрэ апэрэ илъэсхэр зытекыхэкIэ, ащ зыкыарыурэ зиамадрэ хэзылхъэхэрэм ягухэлхэр къадэхъухэу рагъажэ.

Ахэм ащыхы Джэджэ районим шыпсэхэрэ Годовниковхэу Александрэ Иванрэ — ятэрэ ыкьорэ. Чыгур бэджэндэу хабзэм кылахи, хэтэрыкI эфэшхъафхэм якъэгъэкIын дэлажъэхэу зырагъэжыагъэр илъэси 5 хъугъэ. Анахъэу къагъэкIыхэрэр картофыр, къэбжыер, бжыныр ары.

ХэтэрыкI лъэпкъэу алэжыи щтхэм апэрапшэу алыхъугъэх. Германием кышагъэкIырэ картоф лъэпкъэу «Гала» зыфиIорэмрэ Голландием шагъэфедэрэ картоф лъэпкъэхэм ащыхэу «Коломбо» зыцIэмрэ ячIыгу гъэ къэс кышагъэкIыхэрэр. ЛъэпкъитIури Темыр Кавказым зэрэщыбагъорэр специалистхэм агъэунафыгъэу щыт.

ХэтэрыкIхэм якъэгъэкIын анахъ Иоф кынэу хэлпыр Иван кытфилотагъ.

— *Псым итекIэн ары анахъ кыныр, псыр ямыгъэгъотымэ, лэжыбгъэхэм икьоу ахэхъо-щтэн, — еIо ащ. — ЕтIани тыгъэр мы илъэсым фэдэу лъэшэу кызыщелыхырэ хэтэрыкIхэм псыр ящы-кIэгъэ шьыпкъ.*

То агъэтIысхъэх, то Iуахыжыых

Картофэу ашIэгъагъэр Iуахыжыгъах, къэбжыерэм бжынымрэ ащ кыкIэлъэкIох. «Гала» картоф лъэпкъыр псынIкIэу кызыэрэхъурэр кыдалыти, ятIонэрэу бэдзэогу мазэм

джыри агъэтIысхъагъ, чъэпыогъум кыхатIыкIыжыщт. Джащ фэдэу нахъ класэу къаугъо-ижыщт къэбжыери ятIонэрэу ашIэгъагъ, ахэм ыкIи картофым ятхьапэхэр шхьонтIабзэу кыхыкIыгъахэх.

ХэтэрыкIхэм зафэзыгъэзагъэхэм ямафэхэр зэрагъаIохэрэр гъэнэфагъэ. Пчэдыжым жъэу сыхъатыр 4-м кышгъэгъагъэу тыгъэр къэлпыфэкIэ шьофым Иоф щашIэ. Унэм къэкIожыи хэш, загъэпсэфы, унэгъо Иофхэр агъэцакIэх, нэужым пчыхъэм сыхъатыр 4-м кышгъэгъагъэу къэушункIыфэкIэ кыхыкIыгъэхэм псы атыракIэ.

ИофшIэным гъэбжъури кыкIэлъэкIо. Ятэрэ ыкьорэ жъэу къагъэкIыгъэ картоф бэгъуагъэр Урысыем итыгъэкъохапIэ щыIэ къалэхэм къащегъэжыагъэу Красноярскэ нэс фурэхэмкIэ Iуарагъэщы. Цыфхэми дэгъоу ащэфы. Джаджэ, Армавир, Велюковечным ябэдзэршIапIэхэм ащыIуагъэкIыгъ, зыгъэпсэфыгъо мафэхэм Мыекъуапэ щызэхэщэр ермэлкыхъэм ренэу ахэлажэх.

Класэу кыхатIыкIыжырэ картофыр Краснодар краим шыпсэхэрэр ары нахъ дэгъоу зыщэфыхэрэр. Джащ фэдэу Урысыем икIэлэцIыкIу зыгъэпсэфынIэ гупчэу «Орленкэм» зэзэгъыныгъэ дашыгъэу гъэмафэрэ ащ щыIэрэ сабийхэм арагъэшхырэ картофым щыIэх арагъэгъоты.

— *Къэбжъыери, бжыныри чыжъэу пцэнхэу ищыкIагъэп, фаехэр губгъом е унэм къэкIохэш, ащэфы, — еIо кIалэм.*

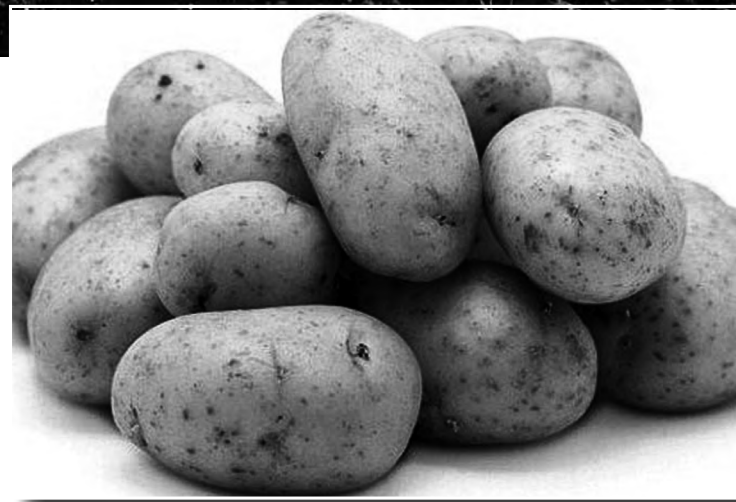
«Гала» картоф лъэпкъыр псынIкIэу кызыэрэхъурэр кыдалыти, ятIонэрэу бэдзэогу мазэм джыри агъэтIысхъагъ, чъэпыогъум кыхатIыкIыжыщт. Джащ фэдэу нахъ класэу къаугъо-ижыщт къэбжыери ятIонэрэу ашIэгъагъ, ахэм ыкIи картофым ятхьапэхэр шхьонтIабзэу кыхыкIыгъахэх.

ЩыкIагъэхэри яIэх

Годовниковхэм гъушъэлъэгъэтIылыпIэ дэгъу агъэуцугъ, ау ищыкIагъэхэр аухыжыныхэм пае ахъщэ макIэп джыри ящыкIагъэр. Унэе хъызмэтшIапIэхэм хабзэм къаритырэ грантым фэдэ зэ, сомэ миллионрэ мин 500-рэ хъоу, агъэфедэгъ. Тапэки субсидиэхэр кызыратыхэрэм ахэфэнхэу мэгугъэх.

Къэралыгъо программэхэр предпринимательхэм агъэфедэх, ау ящыкIагъэм фэдиз ахъщэ къалэкIэхъанэу хъурэп. Бизнес цыкIумрэ гурытымрэ зэхэзыщэхэрэм къахэхъо.

Мары Годовниковхэм тракторитIу яI, зым картофыр хелхъэ, адрэм кыхетIыкIыжы. Ащ Иофыр къегъэпсынIкIэ, ау псыр хэтэрыкIхэм зэратыракIэщт

Сурэтхэр: Годовниковхэм яхъарзынэщ.

агрегат джыри къащэфыгъэп. Джащ фэд, гъушъалъэу ашыгъэм ыклоцI макIэп ешIэлэгъэн фаер. ГъэучыIэлъэ инхэр, тракторым пашIэрэ пкыгъохэр, нэмыкIхэри ящыкIагъэх.

«Чыгум кIуачIэ кыуеты»

Годовников нахыжыым хэтэрыкIхэр ылэжыныхэу кызыкIыхыгъэр кытфилотагъ. Ежыир илъэсыбэрэ электронщыкыгъ, телевизорхэр ышIыжыщтыгъэх. Зэманым зыкызызэблехъум, ИофшIапIэхэр амыгъотхэу цыфхэм кын алъэгъугъ. Бэмэ ащыгъум чыгум зыратыгъагъ.

— *Сэри бэрэ сегуншысагъэп кыхэхыщт Иофым. ЗэкIэми хатэхэр тIагъэх, ахэм мэ-кIэ-макIэу культурэ зэфэшхъафхэр къащыдгъэкIыщтыгъ. ШIуанэкIэ тпкIэщтыгъэх, IэкIэ Iутхыжыи-щтыгъэх. Чыгур кы-залытэхыми ары тIа-щтыгъэр, ау ащ унагъом ышхыщтым фэшхъафэу фэдэ кытэуи едгъэжыгъагъ, —*

кыIотагъ Александр. — *Илъэс къэс картоф лъэпкъи 8-м кышымы-кIэу тэгъэтIысхъэ. Кы-зэрэбгъэкIыщтыгъэр, узэ-рафэсакыищтыр кыд-гурыIуагъ. Картофым иугъоижыгъом цIыфхэр кыддэлъныIэх. Чыгум тесагъ. Ары ты-зэрыпсэурэр, чыгур зэрэдгъэфедэрэм, ащ зы-зэрэфдгъэзагъэм зы мафи сырыкIэгъоужы-гъэп. КIалэми ар кыгу-рыIуагъ, ащ удэлэжъэмэ кызырэтэжыищтыр къэнэфагъ.*

Чыгум ибаиныгъи, имэхъани уасэ фязыгъэшIыгъэхэм ащыщ Александр янэу илъэс 92-рэ зыныбжъэу зизакъоу псэурэр. Мэфэ реным шагум щышIэн егъоты, бэу ымышIэми, хэтэрыкIхэр мэкIэ-макIэу къегъэкIых. Ренэу афэсакыи, къегъэгъунэх, ящыкIагъэр арагъэгъоты. Чыгум ылэ зэрэхэлъым ипсауныгъи зыпкъ регъэты. «Чыгум къарыу кыуеты», еIо ащ. Ар шьыпкъэ. Зэрэунагъоу чыгум къарыу къареты, егъашхэх, щегъалэх.

ШЪАУКЪО Асплангуаш.

Ямэхьанэ охьтэ клэклым кьэлъэгъуагъ

Нэж-лужьхэр зыщызэлуклэнхэ альэкышт Гупчэхэр гъэпсыгъэнхэм клэцакло фэхьугъ УФ-м и Социальнэ фонд. Проектклэм ипхырышын шольырхэр чанэу хэлажьэх.

Нэж-лужьхэм анахьыбэу ящыклагъэр цыфхэм ахэхьанхэр, ежхэм япкьэгъулэгъухэм алуклэнхэр, гушылэгъу зэфэхьунхэр ары. Ащ фэдэ амал ятыгъэныр мы гупчэхэм япшэрыл шьхьал. Зыныбж хэклотагъэу зизакъоу шылэхэм нэлоа-клэхэр ашлынхэмкӀэ, гухахьо зыхагъотэн лоф кьызфагъотыжынымкӀэ, ащ зыра-гъэушомбгъунымкӀэ ахэр лэпылэгъу афэхьух.

Адыгеим пенсионерэу нэбгырэ мини 121-рэ ис. УФ-м и Социальнэ фонд и Къутамэу АР-м шылэм тызэрэцигъэгъо-загъэмкӀэ, нэж-лужьхэр зыщызэлуклэнхэ альэкышт Гупчэхэр мы илӀэсым Джэдэжэ ыкӀи МыекӀопэ районхэм кьа-щызэлухыгъэх. Цыфхэм лоф адэзышлэрэ кьулыкӀухэм (клиентская служба) ялоф-шлэгъу сыхьатхэм ахэри зэлухыгъэх.

Пенсионерхэм языгъэпсэфыгъо уахь-тэ шуагъэ кьытэу агъэклоном, яклэсэ лоф горэм пылынхэм апае ищыклэгъэ пстэур кьыдалыгътэзэ зэрагъэпсыгъэхэр фондм и Къутамэ кьышыхагъэщыгъ. Гупчэхэм тхылъеджэлэ цыкӀухэр ялэх, пенсионерхэм интернетхэр агъэфедэным пае ащ епхыгъэу компьютерхэр ащагъэу-цугъэх, гъэпсэфыплэ чыплэхэр хэушхьа-фыкӀыгъэу афашыгъэх, нэбгырабэ зы-хэлэжьэрэ лофтхьабзэхэр ащызэхашчэн-хэ альэкыныуи ашыгъ.

Гупчэхэм кьакуалэхэрэм яупчлэхэр, гумэкӀыгъоу ялэхэр афагъэзэнхэ альэ-кыныу хэбзэ кьулыкӀухэм ялыкӀохэм алуагъаклэх. Джащ фэдэу псауныгъэмкӀэ зишуагъэ кьэклоштхэм афэгъэхьыгъэ лекциехэр кьафатых, компьютерым лоф зэрэдэпшлэщтыр, финансхэр зэрэбгъэло-рышлэщтхэр арагъашлэ, шахмэтхэмкӀэ,

шашкэхэмкӀэ зэнэкьокъухэр, егъэджен зэфэшхьафхэр афызэхашчэх. Ахэм ямы-закъоу кинофильмэхэм зэдяплынхэу, тхылъхэм зэдяджэнхэу амал я.

Апэрэ Гупчэр 2023-рэ илӀэсым ищылэ мазэ станицэу Джэдэжэм кьышызэлухыгъ. Районым ис нэж-лужьхэр ззы-щэллэрэ, нэбгырэ пэпч гухахьо зыхи-гъотэрэ лофым пылын амал кьэзытырэ чыплэу ар хьугъэ.

Социальнэ фондм и Къутамэ кьы-зэрэцалуагъэмкӀэ, пенсионерхэр ягуапэу

ащ кьэкӀох. Ахэм япсауныгъэ зэтэзы-гъэуцожьышт физкультурэ лофтхьабзэхэр афызэхашчэх, театрэм, музеем, кьэгъэ-лӀэгъонхэм ащэх, чыопсым зыцарагъэ-гъэпсэфы.

Социальнэ фондм и Къутамэу АР-м шылэм кьызэрэцалуагъэмкӀэ, зыныбж хэклотагъэхэм тхылъ еджэныр, зэджа-гъэхэр кьызэфалотэжыныр анахьэу яклас, цыф гъэшлэгъонхэм ягуапэу алокӀэх, темэ зэфэшхьафхэр кьалэтых, яеплыкӀэхэмкӀэ зэдэгъуашчэх.

ЯтӀонэрэ Гупчэр поселкэу Тульскэм блэкӀыгъэ бэдзэогъу мазэм кьышызэлухыгъ. Ащ цызэлукӀэхэрэ «Будь здоров» зыфилорэ спартакиадэм хэлэжыгъэх ыкӀи дартсымкӀэ, теннис цыкӀымкӀэ, шахматхэмкӀэ, щэрыонымкӀэ ыкӀи во-лейболымкӀэ зэнэкьокъухэм апэрэ чыплэхэр кьарахыгъэх, медальхэр, шытху тхылъхэр кьаратыгъэх.

Гупчэм илӀэпылэгъукӀэ хэушхьафыкӀыгъэ дзэ опе-рацием хэлажьэзэ шьобж зытешагъэ хьугъэхэр зы-члэхэ госпиталым нэж-лужьхэр клогъагъэх. Хэтэ-рыкӀхэр, пхъэшхьэ-мыш-хьэхэр, лэшлэ-лэшлэ гъэ-жыагъэхэр афахыгъэх, концерт цыкӀу кьафатыгъ.

Джащ фэдэу мы Гупчэм кьэкуалэхэрэ медицинэм илофышлэхэм алуагъэкӀэгъа-гъэх. Нэж-лужьхэм япсау-ныгъэ фэгъэхьыгъэ упчлэу ялэхэр ахэм афагъэзагъэх, нэбгырэ пэпч джэуап ыгъо-тыгъ. Фондым и Къутамэ ипсихолог зэлукӀэгъоу ади-шыгъагъэри гъэшлэгъонэу кӀуагъэ. Дзэ-тарихь обще-ствэм ишьолыр Къутамэ исекретарэу Иван Бормо-товми лүкӀэгъагъэх, УФ-м и Къэралыгъо быракъ и Мафэ

шылэгъэ лофтхьабзэхэм ахэлэжыагъэх.

ИлӀэсэу тызхэтым Гупчэхэм нэбгырэ 700-м еху кьакулоплагъ, лофтхьабзэ зэфэшхьаф 40 ахэм афызэхашагъ. Социальнэ фондм и Къутамэу АР-м шылэм кьызэрэцалуагъэмкӀэ, зыныбж хэклотагъэхэм тхылъ еджэныр, зэджа-гъэхэр кьызэфалотэжыныр анахьэу яклас, цыф гъэшлэгъонхэм ягуапэу алокӀэх, темэ зэфэшхьафхэр кьалэтых, яеплыкӀэхэмкӀэ зэдэгъуашчэх.

**Зыгъэхьазырыгъэр
ХЪУТ Нэфсэт.**

Сурэтыр: зэлухыгъэ кьэбарлыкӀэгъэлэс амалхэр.

Цыфхэм лэрыфэгъу афэхьунэу

Сурэтхэр: «ТНС энерго Кубань» зыфилорэм ипресс-кьулыкӀыгъ.

«ТНС энерго Кубань» зыфилорэ компанием испециалистхэм дачэ зилэу Краснодар краимрэ Адыгеимрэ арысхэм зэлукӀэгъухэр адашлынхэр хабзэ хьугъэ. Гушылэм пае, гъэхэ-гъэмэфэ уахьтэр кьызиыхагъэм кьышыублагъэу гъогогъу 40 фэдизрэ ащ фэдэ зэлукӀэгъухэр адырлагъэх.

кьафалотагъ, упчлэу кьафагъэзагъэхэм джэуапхэр аратыжыгъэх. Джащ фэдэу «унэе кабинетым», телефон приложе-нием лоф зэрэдэпшлэщтым, электроннэ шыкӀэм тетэу гъэпсыгъэ квитанциер зэрэпыбгъэнэщтым атегушылагъэх.

— **Тифэлэ-фашилэхэр цыфхэм нахь лэрыфэгъу ыкӀи кьызэры-кӀо афэхьунхэм сыдигъокӀи тыпыл. Гушылэм пае, счетчи-кым кьыгъэлъэгъуагъэр нэлу-дзыгъэ шыкӀэм тетэу чэщымы агъэхьын алӀэкӀынэу щыт. Ащ пае операторым фытеонхэ ищыклагъэн. Онлайн шыкӀэу**

агъэфедэрэр джыри нахь лэрыфэгъу афэхьуным пае зэрэдгъэкӀэжырым имызакъоу, псэуплэ- коммунальнэ лӀэны-кьомкӀэ цыфхэм яшлэ хагъэ-хьоными тыдэлажэз, — кьы-луагъ «ТНС энерго Кубани» цыфхэм агъэфедэгъэ электриче-ствэм ыуасэ кьафэлгы-тэгъэнымкӀэ и Гъэлорышлалэ ипацэу Валерий Морозовым.

ШАМАРИНА Тамара.

«ТНС энерго Кубань» зыфилорэм ипресс-кьулыкӀыгъ.

Дачэ зилэу, электроэнергиер кьэзы-тырэ компанием зэзэгъыныгъэм дыклэ-тхэгъэ нэбгырэ мин 63-м ызыныкьом нахьыбэм «унэе кабинетхэр» ялэ хьугъэ.

Электроннэ шыкӀэм тетэу гъэпсыгъэ кви-танциер нэбгырэ мин 36,5-мэ кьафэкӀо.

Хьызмэтшлалэм илыкӀохэм электри-чествэм ыуасэ зэрэзэхашьорэр цыфхэм

Адыгэ хэкум итарихъ щыш

Черкес (Адыгэ) автоном хэкур Адыгэ автоном хэку зашыхьыгэр 2023-рэ ильэсым ишышхьалум мазэ ильэс 95-рэ хуьгъ. Мы тарихъ нэклуьгом фэгъэхьыгъу «Адыгэ макъ» кыфэтхагъ шэныгъэлэжъу Пэнэшъу Аскэр.

Лъэпкъ-хэбзэ лэфхэр Адыгеим шы- зэшыхьыгъу зырагъэжъагъэр Граждан- заом ыуж ары. Тарихъым кызыргъэ- лъагъорэмклэ, а лъэхъань кын дэдагъ. Арэу щытми, адыгэхэм хэбзэ гъэпсыным фэгъэхьыгъу лэфыгъо зэфэшхьафхэр зэшыхьыгъу. Мэхъанэшхо зилэмэ ащыхьыгъу быслымэн лэфхэм адэлэжъэщт секциеу 1920-рэ ильэсым зэхашъагъэр. Ащ пащэу илагъэр Мишурие Казбек. Казбек адыгэ чылэхэр кыкълухъэхэзэ лъэпкъым хэку гъэпсыклэ илэу зэрэпсэ- ун фаер агуригъалощтыгъ.

1920-рэ ильэсым шышхьалум и 11 — 15-м адыгэхэм япэрэ зэфэс кьалэу Краснодар щыкълуагъ. Зэфэсым лэфыгъоу зэшыхьыгъэмэ зэу ащыхьыгъ Горскэ секцие зэрэзэхашъагъэр. Ащ хэтыгъэхэр адыгэхэр зыщыпсэуштыгъэ чыплэхэм анэсыштыгъэх ыкли Совет хабзэм илэ- пытэн лъэшэу дэлажъэщтыгъэх. Ахэм япэшагъ пстэуми зэлъашлэрэ Хьахьурэ- тэ Шыхъанчэрий. 1921-рэ ильэсым Хьахьуратэр Горскэ исполкомым хэ- хьагъ, нэужым, Адыгэ хэкур зызэхашъэм, исполкомым итхьамэтэу агъэнэфагъ.

Адыгэхэр хэку гъэнэфагъэ ялэу зэрэпсэунхэ фаер апэрэу кышчалэтыгъ Горскэ исполкомым иплениумэу 1921-рэ ильэсым тыгъэгъазэм и 6-м зэхашъагъэм. Ащ хэлэжъагъэхэм зэдырагъэштагъ Адыгэ хэкум илэпсын илэфыгъохэм яцэнэрэ зэфэсэу шышхьалум и 12-м зэхашъэтым щыхэплэнхэу. Адыгэхэм яшлэигоныгъэ дыригъаштэу зэфэсым унашъо ышлыгъ лъэпкъыр зыщыпсэурэ чыплэхэр хэку гъэнэфагъэу гъэпсыгъэ- ным фэшл лъэу тхылъ Москва агъэ- хьынэу.

Адыгэ хэкум илэпсын кьэжъаплэ фэхьыгъэхэр Быслымэн ыкли Горскэ секциехэр, джащ фэдэу Горскэ округым илэцэкълэко комитет. Ахэм лэфышхо зэрахьагъ Совет хабзэр адыгэ чылэхэм ащыгъэпытэгъэнымклэ, хэкум фэлэжъэщт цыфхэр гъэхъазыргъэхэмклэ ыкли егъэджен лэфым зегъэушъомбгъу- нымклэ.

Адыгэхэр Совет хабзэм пытэу зэрэ- готхэр ыкли зэрэфэлажъэхэрэр кьа- ушыхъатэу тхьэлпэ зэфэшхьафхэр ВЦИК-м агъэхьыштыгъ. Ахэм ахэплэнэу

ыкли унашъо ышынэу комиссие зэхашъагъ. Материалэу зэкълэ щылэхэр комис- сием зэфихьысыжъи, бэдзэогъум и 12-м унашъо ышлыгъ адыгэхэр зыщыпсэ- урэ чыплэхэм хэку автономие ятыгъэ- ныр игъоу. Ащ дэгъоу кьэжъэлъагъо Адыгэ хэкур зы мафэклэ зэрамыгъэпсы- гъэр. Ащ изэхэщэн лэф псынклэгъэп ыкли илэзэитлу фэдиз ыхьыгъ.

Хэку автономие ялэ зэхъум, адыгэхэм ящылэклэ нахъ дэгъу хуьгъэ. Адыгеим амалышлэхэр ыгъотыгъэх кьэралыгъом

ишъолпыр зэфэшхьафхэм экономика зэпхыныгъэ адырилэнэу. Хэку автоно- мием мэхъанэшхо илагъ лъэпкъым икультурэ кьэушхьымэгъэнымклэ ыкли хэгъэхьогъэнымклэ. Пуныгъэ-гъэсэны- гъэм иамалхэр агъэфедэнхэм, егъэджен лэфыгъохэр лъэхъаным диштэу зэшлэхь- гъэнхэм псэемылэжъэу лъэпкъым ипащэхэр фэбанэщтыгъэх.

Шышхьалум и 24-м, 1922-рэ ильэсым ВЦИК-м иунашъоклэ Черкес (Адыгэ) автоном хэкум ыцлэ зэблахьыгъ, ащ ыцлэ «Черкес» гушылэр хагъэклыгъ ыкли Ады- гэ автоном хэку ашлыгъ.

Тарихъым дэгъоу кьэжъэлъагъо ижъы- рэ зэманхэм кьащегъэжъагъэу адыгэхэм ящылэклэ-псэуклэ кьэралыгъо гъэпсыклэ илэу зэрэщытыгъэр. Аужырэ ильэсхэм шэныгъэлэжъэхэм агъэунафыгъу хьатхэм якъалэхэр хэбзэ гъэнэфагъэклэ зэрэпсэ- уштыгъэхэр.

Тарихъым инэклуьгохэм кьагъэлъагъо адыгэхэр кызыхъыгъэхэ меотхэм хэб- зэ гъэнэфагъэхэр ялэу зэрэпсэуштыгъэ- хэр. Тиэрэ ыпэклэ я V-рэ ллэшлэгъум кьэралыгъоу Синдикэр агъэпсыгагъ.

Меотхэр зы лъэпкъ хуьнхэу зырагъэ- жъэгъэ лъэхъаным, я IV-рэ ллэшлэгъум гуннхэр Темыр Кавказым кызыхъэхэм, адыгэхэм якъэралыгъо гъэпсын кызы- теуцон фаеу хуьгъэ. Джащ тетэу кы- ныгъо зэфэшхьафхэр кызызпачызэ, я IX-рэ ллэшлэгъум меотхэмрэ касогхэмрэ кьэралыгъо агъэпсыгъ.

ПЭНЭШЪУ АСКЭР.

Шэныгъэлэжъ, гуманитар ушэтын- хэмклэ Адыгэ республикэ институт- ым илэфыш.

Ислъам дин шэныгъэхэмклэ зэнэкъокъу

Адыгеим ыкли Пшызэ шъолпыр ащыпсэурэ быслымэнхэм я Диндэлэжъаплэ иклэщаклоу ислъам дин шэныгъэхэмклэ зэнэкъокъу зэхашъагъ. Республикэм ыкли Пшызэ шъолпыр арыт мэщытхэм кьаклолэрэ динлэжъ клэлаклэхэм купхэр кьагъэхъазыргъэх. Зэкълэмкли куп 12 апэрэ едзыгъом щызэнэкъокъугъ, финалым 6-р нэсыгъ. Зэнэкъокъум иклэу едзыгъо кьалэу Краснодар щыкълуагъ.

Шъхьэлэхъо Ибрахьим, Ябло- новскэ мэщытым илэмамэу Къанэкъо Рэмэзан ыкли Иорда- нием икъэралыгъо университет динымклэ ифакультет щеджэрэ Тхьаркхъо Рэщыд.

Упчлэ пэпчъ, ихьылъагъэ елытыгъэу, балл гъэнэфагъэ пыллыгъ. Джащ тетэу ислъам

Тхьаркхъо Аскэр

— Краснодар, Кошхьаблэ, Хьакурынэхъаблэ, Инэм, Ябло- новскэм якупхэр ары финалым нэсыгъэхэр, — кьелуатэ зэнэкъо- къум изэхэщаклохэм ащыхъу, Адыгеим ыкли Пшызэ шъолпыр ащыпсэурэ быслымэнхэм я Диндэлэжъаплэ илэулоу Крас- нодар краим щылэ Тхьаркхъо Аскэр. — Диным ылэпсэ ашлэ- ным, хэкуныгъэхэр дин шлэшъ- хуьныгъэм хэмытхуьнхэм апае мы зэнэкъокъур зэхэтэщэ.

Зэнэкъокъур гъэрэкло кыще- гъэжъагъэу зэхашъэ ыкли дин- лэжъэхэм ашлэгъэшлэгъон хуь- гъэ. Гушылэм пае, гъэрэкло купи 5 зэнэкъокъум иапэрэ едзыгъо кьэклолэгъагъэмэ, мы ильэсым ахэм япчъагъэ 12-м нэсыгъ. Ислъам динымклэ апшъэрэ гъэ-

зэныгъэ зилэу, бэмышлэу еджэ- ныр кьэзыухыгъэ Кучмэз Айде- мыр, Барцо Азэмагъ ыкли Тхьар- кхъо Рэщыд зэнэкъокъум пае упчлэхэр зэхашъэуцагъэх. Пе- гымбарым ищылэныгъэ, тхьэ- шлэшъхуьныгъэм, Къурланым илэйтхэм ахэр афэгъэхьыгъэх. Ыкли зэнэкъокъум зыфагъэхъа- зырыным пае ащ хэлэжъэхэрэм тхылэхэри афагошъыгъагъэх.

Шэныгъэр зэкълэми альяпс. Ислъам динми цыфым ащ ыналэ тырегъэты, еджэным, шэныгъэ зэригъэгъотыным кыфэдэжэ. Быслымэнхэм яшлэныгъэхэм ахагъэхъоным, пхэнджыгъэ хэ- мылэу, зафэу диныр алэжъы- ным зэнэкъокъур фэлорышлэнэу щыт.

— Мыщ фэдэ лэфхэм лъэшэу

яшлуагъэ кьэкло цыфыр еджэ- ным, шэныгъэ ыгъотыным пае, — кьело Яблоновскэ мэщытым илэмамэу, жюрим хэтэу Къанэкъо Рэмэзан. — Диным изакъоп, сьид фэдэрэ лъэныкьокли арэу- щтэу щыт — шэныгъэр зэкълэми альяпс. Диным кьэбарэу пы- лым уеджен, зэбгъэшлэн, куп- клэу илэр лъапсэм кыпхын фае. Непэрэ мафэм видеотехыгъэ клэклэхэм цыфхэр яплых, пхэн- джи, тэрэзи ахэм ахэт. Арышъ, еджэным цыфхэм кыфагъэ- зэжъынымклэ мыщ шлуагъэ кье- хьы.

— Диныр лорлэтэжъ кьэбарэу щытэп, шэныгъэ гъэнэфагъ, — кьыпедзэжъы Адыгеим ыкли Пшызэ шъолпыр ащыпсэурэ быслымэнхэм ямуфтий игуа- дзэу Шъхьэлэхъо Ибрахьим. — Быслымэным идин тэрэзэу ылэжъыным пае еджэн, ишлэ- ныгъэ хигъэхъон фае. Алахьым Къурланым иапэрэ лэйтэу Пе- гымбар лъаплэм кыфыригъэ- хыгъагъэм итхагъ: «Едж Алахьэу укъэзгъэхьыгъэм ыцлэклэ».

Быслымэнэу зэнэкъокъурэ купхэм ахэтхэм шэныгъаклэхэр ялэхэу клэу едзыгъом кьэклола- гъэх. Упчлэ 63-мэ джэуапхэр ахэм кьаратыжыгъ.

— Мазэклэ узэклэзэбэжъмэ, зэнэкъокъум иапэрэ едзыгъо тыхэлэжъагъ, — кьелуатэ Крас- нодар икуп хэтэу Тхьалл Азэмагъ, — ащыгъум упчлэхэр кыныгъэ-

Шъхьэлэхъо Ибрахьим

хэп. Зэхэщаклохэм тьялэу гъэ упчлэхэр нахъ агъэхьылэнхэу. Мары, шыпкъэмклэ, джы ахэр кыныгъэх. Тхылъ пчъагъэми тяджагъ, мыщ фэдэ лэфыгъо тыхэлэжъэ кьэс тишэныгъэхэм ахэхъо. Упчлэм иджэуап тэ тымышлэрэмэ, нэмыклэхэм джэуа- пэу кьагыхэрэм тядэлэу, зэтэгъа- шлэ.

— Апэрэ едзыгъом елыты- гъэмэ, джы упчлэхэр нахъ хы- лэжъ, ау ащ елытыгъэуи нахъ гъэшлэгъон хуьгъэ. — кьытилуагъ Кошхьаблэ мэщытым икуп хэтэу Нахъэ Налбый. — Шыпкъэр плочтмэ, мыщ сызкыхэлэжъэрэр шэныгъэ горэ силэ хуьным, клэу зыгорэ сшлэным пай.

Зэнэкъокъум ижюри нэбгыри 3 хэтыгъ: муфтиим игуадзэу

дин шэныгъэхэмклэ зэнэкъокъур сыхъат зауэрэ кьуагъэ. Клэухым пчъагъэхэр кьалытэжъи, зэ- фэхьысыжъэу жюрим ышлыгъэм- клэ, апэрэ чыплэр Кошхьаблэ мэщытым икуп ыубытыгъ. Щытхуу тхылэхэри, ахьщэ шлу- хьафтыни ахэм афагъэшъошагъ. Анахъ шъхьалэр апэрэ чыплэу кьахьыгъэм джыри зы ушэтын ин хэлэжъэнхэ амал кьызыра- ритырэр ары. Ислъам дин шэ- ныгъэхэмклэ зэнэкъокъоу Те- мыр Кавказымклэ зэхашъэрэм ахэр хэлэжъэщтых. Бжыхъэм кьалэу Налшык щызэлуклэщтых зэнэкъокъум зыфэзыгъэхъазы- рыхэрэр.

ГЪУКЪЛЭ Сусан.

Сурэтхэр: Диндэлэжъаплэр.

